

Závěr:

Daňová problematika patří v současné době k jednomu z nejvíce diskutovaných témat ve společnosti. Najít optimální míru zdanění však není jednoduché. Na jedné straně vyvstává potřeba naplnění státního rozpočtu a pokrytí všech rozpočtových výdajů, na druhou stranu však příliš vysoká daňová zátěž zvyšuje riziko daňových úniků. Ohledně úpravy daně z příjmů fyzických osob, jako nejvýznamnější a určitě i nejviditelnější součásti systému přímých daní, se vedou neustálé diskuse. Na tuto daň je pochopitelně kladen i největší důraz, zejména z hlediska jednoduchosti a spravedlnosti. To představuje i hlavní důvod, proč jsem se rozhodl na danou problematiku zaměřit.

Každá z členských zemí Evropské unie si vyvinula svůj vlastní daňový systém, který vznikl za odlišných podmínek a je založen na jiných hodnotách v závislosti na tradici a vyspělosti té které země. V daňových systémech jednotlivých zemích však lze spatřit i mnoho společných rysů. Jsou většinou založeny na podobných principech, ikdyž každý stát klade důraz na jinou formu zdanění. Některé země preferují daně přímé, jiné zase nepřímé. Přesto však snaha o harmonizaci přímých daní v rámci Evropské unie nebyla do dnešní doby příliš úspěšná. Hlavní problém spočívá v neochotě států, nechat si zasahovat do svých suverénních pravomocí, neboť daňová oblast je v mnohých z nich považována za významný nástroj jejich vnitřní hospodářské politiky. Dalším faktorem, negativně ovlivňujícím proces daňové harmonizace, je i odlišný způsob samotného definování předmětu daně, stanovení základu daně, nezdanitelných částek aj. Jediná společná opatření, která se proto podařila prosadit, se týkají zdaňování korporací. V poslední době však můžeme pozorovat trend mírného snižování (a tedy sblížování) daňových sazeb, ke kterému však spíše dochází vlivem daňové konkurence, a nikoliv jako důsledek harmonizačních snah v rámci Společenství. Podle mého názoru by však komise neměla na snahu o „komplexnější“ daňovou harmonizaci úplně rezignovat, ikdyž prosazení společné vůle v této oblasti nebude určitě jednoduché. Harmonizace by totiž například mohla přispět k větší přehlednosti a stabilitě daňových systémů jednotlivých členských zemí, což by bylo určitě žádoucí.

V České republice došlo v nedávné době k reformě veřejných financí, jejíž součástí byla i reforma daně z příjmů. Po vzoru Slovenska byla zavedena lineární sazba daně, a to ve výši 15 %. Zároveň však došlo i ke zvýšení základu daně o sociální a zdravotní

pojištění, takže skutečná sazba daně dosáhla například u příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků 20 %. Také progrese byla ve skutečnosti zachována, a to především díky systému slev na dani. Dlužno však podotknout, že zavedením lineární sazby k výraznému zjednodušení daňového systému nedošlo, neboť změny se výrazněji nedotkly například způsobu stanovení základu daně, a ani nebyl zredukován systém nezdanielných částí základu daně nebo slev na dani. Navíc některé změny, které byly reformou veřejných financí zavedeny, byly následně zrušeny. Do budoucna se z důvodu větší sociální spravedlnosti navíc opět uvažuje o opětném zavedení progresivního zdanění.

Také Slovensko, jehož daňový systém je založen na stejných principech jako český, v minulosti zreformovalo systém daně z příjmů. Na rozdíl od České republiky zde však ke skutečnému zjednodušení došlo. Slovensko například výrazně zredukovalo množství nezdanielných částí základu daně a podařilo se mu také vyloučit vnitřní dvojí zdanění. I zde ale některé odpočty a slevy na dani zůstaly zachovány a stávají se tak mírným nástrojem progrese, ovšem ne v takové míře jako v české úpravě. Příklad Slovenska však ukazuje, že ke zjednodušení daňového systému dojít může. Znamená to však nutnost, vzdát se možnosti daňové podpory určitých aktivit (jako jsou podpory bydlení v rámci úroků z hypoték, dary veřejně prospěšným institucím aj). Toto (ač dle mého názoru velmi žádoucí) opatření však má v politické situaci, která v současnosti v České republice panuje (a podle posledních volebních průzkumů i po letošních volbách panovat bude), jen velmi malou naději na realizaci. Fakt, že se Slovensku podařilo vyloučit dvojí vnitřní zdanění, považuji také za krok správným směrem a možnou inspiraci pro českou daňovou úpravu. Jedná se především o zdanění dividend a také některých zaměstnaneckých benefitů.

Ačkoliv Česká republika i Slovensko mají zavedenu lineární sazbu daně, v západní Evropě je progresivní zdanění běžné - jak nám mj. ukazuje příklad Německa nebo Velké Británie. Německá úprava daně z příjmů je ze srovnávaných zemí zřejmě nejsložitější. Oproti české úpravě v ní ale spatřuji výhodu (a možnou inspiraci z hlediska de lege ferenda) v možnosti uplatnění výdajů i u příjmů ze závislé činnosti (např. výdaje na dopravu do zaměstnání, případně možnost uplatnění paušálních výdajů). Zvláště vezmeme-li v potaz v České republice zaběhlý tzv. švarc-systém, kde kvůli poměrně výhodnému zdanění osob samostatně výdělečně činných dochází

k obcházení zákona. Dalším pozitivem by mohlo být posílení mobility pracovní síly, která je stále v České republice na velmi nízké úrovni. Na druhou stranu je však nutno říci, že by se zavedením těchto odečitatelných výdajů do praxe bylo spojeno i nežádoucí zvýšení složitosti daňového systému a větší administrativní zátěž.

Největším problémem českého daňového systému je však podle mého názoru vysoká frekvence často nesystémových změn. Poplatníci tak mají jen velmi malou právní jistotu ohledně výše vlastní daňové povinnosti. Jako příklad je možno uvést situaci z loňského roku, kdy některé novely zákona o dani z příjmů měly zpětnou účinnost. Takovéto změny sice mohou být provedeny vždy pouze ve prospěch poplatníka, ale i tak způsobují právní nejistotu. Dalším problémem je velké množství tzv. přílepek k zákonům, které opět znepráhledňují daňový systém a zhoršují orientaci poplatníka v něm.

České republice tak lze doporučit především větší koncepčnost v prováděných změnách. Zákodníci by si měli uvědomit, že daň z příjmu není samostatně oddělitelná, a proto by i její reforma měla probíhat zároveň se změnami v ostatních daňových zákonech, aby nadále nedocházelo k situacím, kdy některá povinnost je sice pro jednu daň zrušena, pro druhou však zůstává zachována (např. zrušení knihy jízd z hlediska zákona o dani z příjmů ale současně nutnost jejího zachování kvůli zákonu o dani z přidané hodnoty a jiným pracovněprávním povinnostem).

Jsem si vědom toho, že daná problematika představuje velmi rozsáhlé téma. Bylo by jistě zajímavé, podrobněji popsat a rozebrat daňově-právní úpravu i v dalších evropských zemích, aby mohla být provedena důkladnější komparace, ze které by samozřejmě bylo možno čerpat i více poznatků a dalších návrhů pro budoucí českou právní úpravu. Hlubší zkoumání by však již přesahovalo rozsah diplomové práce.